

دانشگاه علوم پزشکی

و خدمات بهداشتی درمانی کرمان

دانشکده / مرکز تحقیقات مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی

پایان‌نامه مقطع کارشناسی ارشد رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی

عنوان:

تحلیل و ترسیم ساختار فکری مقالات منتشرشده در حوزه بیماری پروانه ای ب با
استفاده از رویکرد تحلیل هم‌رخدادی واژگان

توسط:

علیرضا پهلوان نصیر آبادی

استاد راهنما:

دکتر علی سادات موسوی

چکیده

مقدمه و اهداف: یکی از پرکاربردترین روش‌ها برای تجزیه و تحلیل ساختار دانش در زمینه‌های گوناگون و ترسیم نقشه‌های مفهومی، تحلیل هم‌رخدادی واژگان است. پایه و اساس روش تحلیل هم‌رخدادی واژگان این اندیشه است که هم‌رخدادی واژگان می‌تواند مفهوم اسناد را توصیف کند. با بررسی و تحلیل همبستگی کلمات کلیدی مقالات یک حوزه، می‌توان تصویری از محتوای واقعی موضوعات آن حوزه به دست آورد و موضوعات اصلی، کم‌کارکرد و نوظهور را تشخیص داد. پژوهش حاضر با استفاده از روش تحلیل هم‌واژگانی، وضعیت موضوعات حوزه بیماری‌ای بی را مورد بررسی قرار می‌دهد تا با آگاهی و شناخت از وضعیت هم‌واژگانی، آگاهی از سمت و سوی توجهات پژوهشگران و بررسی روند تحول در ارتباط علمی آنان، زمینه لازم برای برخورداری از تعاملی آگاهانه و پیش‌برنده برای پژوهشگران این حوزه فراهم شود. سنجش جنبه‌های مختلف پژوهش‌های انجام شده در زمینه بیماری‌ای بی می‌تواند در جهت دادن به پژوهش‌های آتی و برنامه‌ریزی برای توسعه متوازن پژوهش‌ها و اختصاص بهینه بودجه و امکانات و درنهایت ارتقاء کمی و کیفی تولیدات علمی در حوزه بیماری‌ای بی مؤثر باشد. پژوهشگران می‌توانند با استفاده از یافته‌های این پژوهش در سیاست‌گذاری‌های آینده این حوزه نقش مؤثر و مفیدی ایفاء نموده و از افراط و تفریط‌ها در انجام پژوهش‌های مربوط به این حوزه جلوگیری نمایند.

روش‌ها: روش پژوهش حاضر، تحلیل هم‌رخدادی واژگان و تحلیل شبکه‌های اجتماعی است که یکی از روش‌های تحلیلی در علم‌سنجی محسوب می‌شود. جامعه آماری پژوهش حاضر را کلیه مدارک انگلیسی زبان مربوط به حوزه بیماری‌ای بی - به استثناء نامه (letter)، یادداشت (note)، سرمقاله (editorial)، بررسی کوتاه - (short survey) که در بازه زمانی ۱۹۶۶ تا ۲۰۱۸ در پایگاه اطلاعاتی امبیس نمایه شده است را تشکیل می‌دهد. در این پژوهش برای گردآوری داده‌ها از یک راهبرد جستجوی چندمرحله‌ای و ترکیبی استفاده شد. رکوردهای بازیابی شده در قالب‌های Plain Text, tab-delimited و RIS به صورت رکوردهای کامل ذخیره و درنهایت پس از اتمام کار ذخیره داده‌ها، فایل‌های مربوط، یکپارچه‌شده و به صورت یک فایل برای استفاده بعدی ذخیره شدند. کلیدواژه‌ها از مدارک استخراج و پس از استانداردسازی و یکدست‌سازی، ماتریس مربعی 113×113 متشکل از کلیدواژه‌های پرتکرار ایجاد گردید. سپس با استفاده از نرم‌افزار اسپاساس اقدام به خوشه‌بندی سلسله‌مراتبی و در ادامه با استفاده از نرم‌افزار «راور ماتریس» هر یک از خوشه‌ها دیداری‌سازی و با استفاده از «یوساینت» نقشه مربوط به مقیاس چندبُعدی تهیه گردید.

یافته‌ها: توزیع فراوانی کلیدواژه‌های مقالات نشان می‌دهد کلیدواژه‌های skin، gene mutation، blister، biopsy به ترتیب با فراوانی ۶۹۵، ۶۸۵، ۵۷۷ و بر اساس میزان هم‌رخدادی، کلیدواژه‌های Blister---gene mutation، "Blister---gene mutation" و "gene mutation---phenotype" در رتبه‌های اول، دوم و سوم جای گرفته‌اند. بر اساس قانون برادفورد تعداد کلیدواژه‌های هسته ۱۱۳ کلیدواژه،

موضوعات نزدیک به هسته ۵۴۸ کلیدواژه و موضوعات دور از هسته ۷۹۹۵ کلیدواژه است. خوشه تشخیص افتراقی بیماری ای‌بی، علائم بالینی و یافته‌های پاتولوژیک ای‌بی و سیتوژنتیک و مولکولی ای‌بی سه خوشه به‌دست آمده در این پژوهش هستند. بررسی مرکزیت و تراکم هر یک از این خوشه‌ها در نمودار راهبردی نشان داد که موضوع سیتوژنتیک و مولکولی ای‌بی علاوه بر داشتن قابلیت توسعه، دارای بیشترین مرکزیت در میان دیگر موضوعات می‌باشد. بیشترین شاخص دربردارندگی مربوط به خوشه ژنتیک و درمان از دوره چهارم و خوشه ژنتیک از دوره سوم برابر با ۵۰ درصد تشابه می‌باشد. بر اساس نمودار راهبردی خوشه ۳ که حاوی پرتکرارترین کلیدواژه‌هاست بیشترین مرکزیت را چه از نظر نفوذ، چه از نظر ارتباط با سایر موضوعات و چه از لحاظ پیونددهی در بین سایر کلیدواژه‌ها داراست.

بحث و نتیجه‌گیری: توزیع فراوانی واژگان و هم‌رخدادی آنها نشان می‌دهد که بیشترین مباحث مورد توجه نویسندگان این حوزه شامل توجه به مبحث علل بیماری ای‌بی و در ادامه تمرکز بر روشهای تشخیصی این بیماری، روشهای تشخیص افتراقی و تمرکز بر بیان ژنتیکی این بیماری بخصوص تشخیص ژنتیکی است. پژوهشگران این حوزه در ابتدا به دنبال راههای تشخیص افتراقی این بیماری بوده و سپس به دنبال پاره‌ای از علائم بالینی این بیماری و در نهایت به دنبال درمان این بیماری بوده‌اند که در کنار این موارد در تحقیقات اندکی هم به عوارض بیماری پرداخته‌اند. تحلیل داده‌ها گویای آن است که تغییرات در مقالات منتشر شده در حوزه بیماری ای‌بی در طی سالیان متمادی و تحول در موضوعات مطرح شده در این مقالات نسبتاً زیاد بوده به طوری که در بازه‌هایی شباهت بین موضوعات در دوره‌های متوالی صفر می‌باشد. این امر حکایت از آن دارد که با گذشت زمان پژوهشگران به تحقیقات خود تنوع داده و به تحقیق در حوزه‌های جدید پرداخته‌اند. تحلیل‌ها نشان می‌دهد که علائم بالینی و یافته‌های پاتولوژیک و سیتوژنتیک و مولکولی بیماری ای‌بی در این حوزه کمتر مورد توجه پژوهشگران بوده است و از میان حوزه‌های مختلف موضوعی بیماری ای‌بی، موضوع اکثر پژوهشهای حوزه بیماری ای‌بی «تشخیص‌های افتراقی بیماری ای‌بی» است. پژوهشگران حوزه بیماری ای‌بی در تلاش هستند تا روشهای جدیدی برای تشخیص و نهایتاً درمان بیماری موجود در قرن حاضر را کشف کنند.

کلمات کلیدی: ترسیم ساختار علم، هم‌رخدادی واژگان، بیماری ای‌بی، تحلیل خوشه‌ای، نمودار راهبردی، روش مقیاس چندبعدی